

De militar a civil: una

A final dels anys 80 els arsenals acumulats pels Estats Units i l'ex-Unió Soviètica, fruit de l'herència deixada durant la Guerra Freda, arribaven als cinquanta mil caps nuclears. La signatura de dos tractats, l'Start I, l'any 1991, i l'Start II, al 1993, permetran de reduir una part de l'armament acumulat tots aquests anys, si bé no en la seva totalitat, com seria desitjable. En tot cas, els problemes han vingut a l'hora d'eliminar aquestes armes nuclears, sobretot en aspectes relacionats amb el cost econòmic del desmantellament, en l'enorme complexitat de certs ginyes nuclears o bé en la destinació de la matèria radioactiva com l'urani i el plutoni.

**La contradictòria
desmilitarització
dels sistemes
polítics
occidentals
atenalla la
indústria
bèlica.**

Anàlogament, és obvi que la desaparició del Pacte de Varsòvia, la distensió entre les dues superpotències i el desenvolupament de diversos acords sobre desarmament han afectat una gran part de les indústries dedicades a la producció de material militar. Llavors alguns països anunciaren reduccions dels pressupostos militars, fet que ja es constata des del 1987 i que implica una conversió de les indústries d'armament en indústries de caire civil. Moltes d'aquestes iniciaren processos de transformació, ja sigui diversificant la producció, reforçant el component civil o bé fusionant-se amb altres empreses. Moltes altres han seguit, tanmateix, processos de canvi caracteritzats per una gran lentitud, amb pocs recursos econòmics i han tingut preferència per reforçar encara més la seva posició. Per una altra banda, les empreses públiques, en general, continuen gaudint d'un suport econòmic molt important dels respectius governs. Així, aquest fenomen va impulsant una lluita comercial dels països productors d'armes per obrir i controlar nous mercats. L'aparició de nous conflictes afavoreix el comerç internacional d'armes que a la llarga no fa sinó intensificar encara més aquestes situacions bèl·liques. Sembla, doncs, que la cosa més lògica seria que, aprofitant aquesta crisi, s'afavorissin experiències de conversió de la indústria militar per a usos civils. Com a exemple de fracàs momentani de conversió podem esmentar el cas de Rússia. Entre els anys 1989 i 1993 la segona indústria militar del món sofrí una severa retallada, prop del 70%. Fins ara els projectes de transformació d'aquesta indústria militar en civil han fracassat completament. Les ajudes procedents de l'Europa occidental i dels Estats Units han estat insuficients per a portar-la a terme; però, sobretot, s'observa amb preocupació la inseguretat i el descontrol de l'arsenal químic i nuclear de les repúbliques ex-soviètiques, territoris on es pot moure més lliurement el terrorisme nuclear, i la fuga d'alguns dels milers de científics nuclears ex-soviètics cap a països interessats en aquesta mena d'armament.

No hi ha dubte que, incidint en la conversió d'aquesta indústria, aconseguirem de controlar amb més fermesa el control d'armes. Vicenç Fisas, investigador sobre desarmament del Centre Unesco de Catalunya, preveu dos tipus de mesures: unes mesures adreçades directament a l'exportació i unes mesures adreçades al cicle armamentista i a les polítiques de defensa. Dins aquestes darreres és clar que restringir la investigació militar i reduir i controlar la producció d'armament són els primers passos que cal fer

Reconversió necessària

per aturar la cursa armamentista. En el món no hi ha cap sector que rebí tants recursos econòmics per a la investigació com l'activitat militar. Una quarta part de la despesa mundial que concedeixen les administracions públiques a l'activitat científica va dirigida al desenvolupament d'armament. Es calcula que un milió de persones estan vinculades a la investigació militar en tot el món, que destina anualment més d'un bilion de dòlars a afers militars. Per això, segons Vicenç Fisas, el control d'armament ha d'actuar necessàriament en l'etapa de la investigació, car només d'aquesta manera es garantirà la no-producció i exportació de nous sistemes d'armes, sobretot les de tipus convencional, que són les menys afectades per les restriccions. Per tant, cal controlar severament l'ús militar de la tecnologia i desmilitaritzar, doncs, el desenvolupament tecnològic.

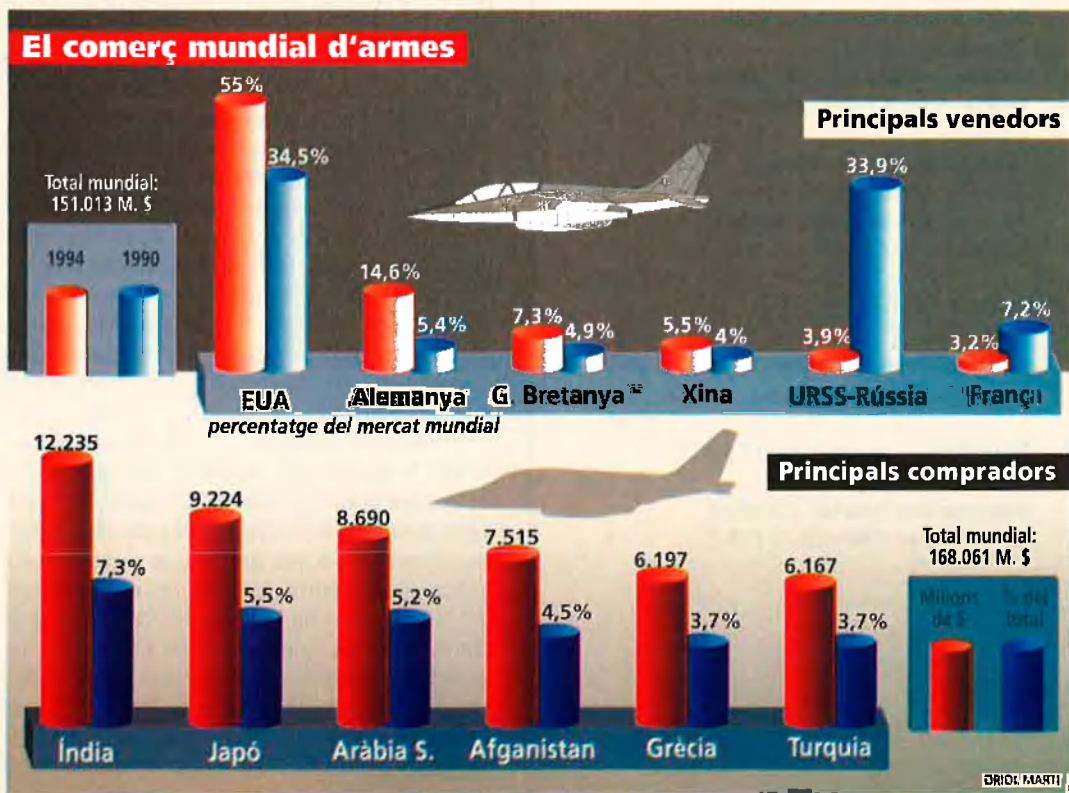
El segon punt esmentat, el de la reducció i el control de la producció d'armament, és un activitat que no és seguida per la gran majoria de països. Les empreses públiques, tot i que tenen el suport econòmic per a prosseguir la producció, estan alhora subjectes a un més gran control de les administracions públiques, i són les empreses privades dedicades a aquest negoci les que funcionen amb un gran marge d'autonomia.

La reducció i el control de la producció d'armament és un activitat que no és seguida per la gran majoria de països. Les empreses públiques, tot i que tenen el suport econòmic per a prosseguir la producció, estan alhora subjectes a un més gran control de les administracions públiques, i són les empreses privades dedicades a aquest negoci les que funcionen amb un gran marge d'autonomia.

La producció d'armament ha de ser, per tant, una activitat transparent i pública, subjecta a la crítica dels parlamentaris dels diversos països i de l'opinió pública. Per això seria necessària la creació de registres nacionals de producció d'armaments, en què figurarien els productes fabricats i la quantitat.

La producció d'armament pot dirigir-se a satisfer les necessitats militars del país o a escollir el camí de l'exportació, a països interessats a disposar de material militar. Pels darrers acords de desarmament, a Europa hi ha una situació de sobreproducció en moltes indústries, que tenen més interès a exportar per no reduir el ritme productiu. Per tant, els països més actius en l'exportació d'armaments hauran de prendre mesures de reconversió o diversificació, especialment en empreses que més depenen de l'activitat exportadora. Caldrà utilitzar, alhora, un tractament especial per als països productors i importadors, en els quals serà convenient d'establir unes mesures realment efectives —com la de proporcionar compensacions i incentius perquè deixin d'exportar.

Després de la guerra freda, la indústria d'armament de l'estat espanyol també passa una crisi, sobretot les empreses que, controlades per l'INI (Santa Bàrbara, Casa, Bazán i Ceselsa/Inisel), no han sabut deslligar-se d'una protecció desmesurada de l'estat i ressituar-se en la nova conjuntura internacional de convertir la producció militar en civil, segons que diu Pere Ortega, col·laborador dels materials de treball del C'A (Campanya Contra el Comerç d'Armes). Santa Bàrbara ha vist com el govern li eixugava els dèficits que presentava un any i un altre. Era la principal lliuradora d'armes de l'exèrcit espanyol i aquests darrers anys s'ha vist obligada a tancar algunes de les plantes. Aquest fet demostra que la crisi de Santa Bàrbara és una qüestió que ve d'anys i que les mesures preventives de conversió i diversificació dels seus productes (per exemple la reutilització de material bèl·lic —tancs, he-

Filmoteca

de la Generalitat de Catalunya

PROGRAMACIÓ DE COMARQUES

Setmana 11 al 17 desembre 1995

Cicle: Cinema i literatura

- Dilluns, 11 **LLEIDA.** Centre Cultural Fundació La Caixa. 22.30 hores:
Pascal's Island / L'illa de Pascal, de James Dearden. V.O.S.C.
GIRONA. Casa de Cultura de Girona. 20 hores:
The Grifters / Els timadors, de Stephen Frears. V.O.S.C.
- Dimarts, 12 **TARRAGONA.** Sala Caixa de Tarragona. 20 hores:
52 Pick-up / Prepara'n 52 de John Frankenheimer. V.O.S.C.
FIGUERES. Teatre Municipal El Jardí. 21.00 hores:
Harry and Son / Harry i fill de Paul Newman. V.O.S.C.
OLOT. Teatre Principal d'Olot, 22 hores:
Runaway Train / El tren de la fugida, d'Andrei Konchalovsky. V.O.S.C.
TERRASSA. Centre Cultural Caixa de Terrassa. 22 hores:
Summer and Smoke / Estlu i fum de Peter Glenville. V.O.S.C.
- Dimecres, 13 **SITGES.** Cinema El Retiro. 22 hores:
Henry and June / Henry i June, de Philip Kaufman. V.O.S.C.
- Divendres, 15 **MANRESA.** Cinema Sala Ciutat de Manresa. 22 hores:
Summer and Smoke / Estlu i fum de Peter Glenville. V.O.S.C.

CIÈNCIA

licòpters o camions militars— per a ús civil) es podia haver realitzat amb temps i així s'haurien estalviat la situació actual.

La Unió Europea impulsava l'any 1993 un programa comunitari d'ajuda a la conversió i diversificació de la indústria militar anomenat KONVER, amb un pressupost global de 130 milions d'ecus (21.500 milions de pessetes) D'aquesta quantitat de diners, n'han correspost a l'estat espanyol només 1200 milions de pessetes, i això per manca d'entesa entre els ministeris de Defensa, Economia i Indústria. Els projectes subvencionats han estat: recuperació de la zona turística del Túria, on hi ha una planta de Santa Bàrbara, reconversió de dos quarters militars en instituts de BUP a Plasència i a la Seu d'Urgell i un més per a la Universitat de Barcelona, i finalment una ajuda a Bazán perquè adequi les seves instal·lacions als retalls pressupostaris dels últims anys. Per al període 1994-1997 la Unió Europea lliurà la quantitat de 500 milions d'ecus (82.500 milions de pessetes) perquè pugui prosseguir la conversió de la indústria militar en civil.

Sobre el comerç nuclear, ningú no dubta que països com Corea del Nord, l'Iran o l'Iraq han aconseguit tecnologia utilitzable per a l'elaboració d'armes nuclears, però també és indubtable que aquesta tecnologia procedeix d'empreses situades a Occident. Segons diverses fonts, 364 empreses han estat implicades en el lliurament irregular de materials i equipaments per al programa nuclear iraquí, de les quals 352 localitzades al primer món. Aquest fet, sens dubte, és una clara violació del TNP (Tractat de no-Proliferació Nuclear) que prohibeix el comerç de material nuclear a tot país no nuclear, si no va destinat a usos pacífics. No és estrany, doncs, que un dels fets que ha contribuït més a la inestabilitat i que ha estat la font de nombrosos conflictes sigui l'exportació bèl·lica sense control, que ha conduït al rearmament de règims que ara Occident considera perillosos. Així, si el final de la Guerra Freda ha creat un clima favorable a combatre en l'àmbit internacional la proliferació d'armes nuclears, no per això uns quants països han desistit de recórrer a aquest tipus d'armament i de tota altra mena ni les proves nuclears han deixat de fer-se.

Un intent de solució hauria de passar per incloure la preservació dels recursos naturals, la desnuclearització, la desmilitarització de l'activitat científica, la limitació del personal militar, la concertació d'una política de desarmament coherent, el control, la reducció i l'eliminació del comerç d'armament, una col·laboració en la conversió de la indústria militar i el desenvolupament de mecanismes de prevenció de conflictes. Ara bé, com diu en Vicenç Fisas, a més de reduir el nombre d'armes cal "desarmar les mentalitats". I aquest és el problema més difícil de resoldre.

David Serrador